

Література

1. Гергун Н. Формуємо творчого вчителя / Н. Гергун // Школа. – 2007. – №1. – С.34–44.
2. Методики самопізнання майбутнього лідера: [збірник тестових методик] / Упоряд. М. В. Гриньова, Ю. П. Кращенко, Н. В. Беляєва – Полтава: Видавець Шевченко Р.В., 2011. – 116 с.

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ЕКОНОМІЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ

Шевчук А.М., Ковальова Л.П. (м. Вінниця, Україна)

У сучасних умовах освітянських змін навчальні програми з кожним роком вміщують все більше теоретичного матеріалу, з яким учневі необхідно не просто ознайомитись та засвоїти, а й легко зуміти зорієнтуватися у всьому обсязі шкільного курсу. Сьогодні від учня вимагається вміння аналізувати, систематизувати, формувати власну обґрунтовану думку на основі базових знань, самостійно вирішувати життєво важливі питання, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, критично мислити. Тому удосконалення навчально-виховного процесу як передумови зростання інтересу учнів до навчання й підвищення якості їх знань передбачає застосування найрізноманітніших методичних прийомів.

Одним з найперспективніших шляхів виховання активних учнів, є впровадження активних форм і методів навчання, які спонукають особу до виявлення активності. Активні методи навчання мають істотні переваги перед традиційними. Наприклад, підвищується не тільки запам'ятовування від звичайних 10-50% до 90%, а і процес навчання стає складовою частиною процесу удосконалення його керування [2]. Тож детальніше розглянемо використання активних методів навчання на уроках економічної і соціальної географії України.

Курс економічної і соціальної географії України, основне завдання якого – формувати цілісну науково-географічну картину своєї держави та навички керувати своїм мисленням: ставити дослідницькі цілі, висувати гіпотези причинно-наслідкових залежностей, розглядати відомі їм факти з позиції висунутих гіпотез, вивчається у 9 класі [3]. Робота на уроках будується в послідовності з цікаво – знаю – вмію. З цієї метою у процесі навчання застосовують різні активні методи навчання.

Активізація навчання із забезпеченням підвищення його наукового рівня ставить за мету вивчення географічних об'єктів і явищ не тільки на рівні фактів з їх запам'ятовуванням, а й на рівні проникнення в їх суть. Нова роль вчителя в процесі застосування різноманітних активних форм роботи на уроках полягає у тому, що він повинен вийти з рамок носія теоретичних і практичних знань і стати кваліфікованим консультантом, що володіє сучасними методами консультування з розв'язання різних проблем [2].

Найбільш поширеними активними методами навчання є: практичні заняття, семінари і дискусії, конференції, проведення навчальних ділових ігор, розгляд конкретних ситуацій, вирішення практичних задач, домашні і самостійні роботи [1].

Найширший розвиток отримали практичні заняття, звичайна мета яких – закріплення отриманих теоретичних знань і придбання практичних навичок під час виконання подібних завдань. Поширеною формою їх проведення в курсі економічної і соціальної географії України є програмні практичні роботи. Більшість практичних робіт вимагає самостійного використання учнями економічних карт, статистичних даних та передбачає різноманітну роботу з текстом підручника. Наприклад, при виконанні практичної роботи №1 „Визначення позитив-

них і негативних рис економіко-географічного і геополітичного положення України”, учні самостійно працюючи з текстом підручника і картами в атласі, визначають вплив географічного положення України на її місце в Європі та світі і дають оцінку позитивним і негативним рисам економіко-географічного положення країни.

Однією з умов активізації діяльності учнів є постановка перед ними пізнавальних завдань у вигляді проблемних ситуацій. Наприклад, під час вивчення основних форм міжнародного співробітництва України, можна зачитати короткий опис певних форм зовнішньоекономічної діяльності, а учням поставити завдання відгадати, про яку форму міжнародного співробітництва йдеться, за якими ознаками це можна визначити. Таким чином учитель підводить учнів до самостійного мислення та формує вміння виділяти головне і робити висновки. Розгляд великої конкретної ситуації може розглядатися вже як окремий активний метод навчання.

Другим важливим шляхом створення проблемних ситуацій є зв'язок матеріалу, що вивчається, з життям. Наприклад, при вивченні теми „Зовнішня торгівля України. Іноземні інвестиції” вчитель може поставити такі проблемні питання: 1) Які недоліки в структурі зовнішньої торгівлі України; 2) Чому в економіку України надходить незначна частка іноземних інвестицій? Ці проблемні питання спонукають учнів мислити активно, цілеспрямовано, аналізувати сучасну економічну ситуацію в країні і робити певні узагальнення та висновки.

Велике значення для активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках географії має використання прийомів роботи з підручником і атласом, зошитом з друкованою основою. На уроці слід використовувати додатковий матеріал підручника, який можна використати на різних етапах вивчення теми. При вивченні інвестиційної діяльності в Україні на етапі засвоєння нових знань, можна запропонувати учням самостійно розглянути і проаналізувати графік, який показує динаміку надходження іноземних інвестицій за останні роки і діаграму „Обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну з різних країн”, а потім на основі аналізу статистичних матеріалів провести бесіду.

Важливу роль в активізації навчальної роботи відіграє також робота з картами атласу. Наприклад, при вивченні географії зовнішньої торгівлі України, можна запропонувати учням визначити за картою „Зовнішня торгівля України”: 1) основних торговельних партнерів країни; 2) країни до яких найбільше експортується української продукції; 3) країни, з яких Україна імпортує найбільше товарів. Вчитель може також активізувати думку учнів, пропонуючи їм пояснювати ілюстрації і схеми в підручнику та атласі, висловлювати свої думки щодо матеріалів нової теми.

Активними формами навчання, що збуджують творчу діяльність учнів, є застосування дидактичних ігор, уроки-семінари, конференції, уроки – КВК. Звичайно, форми роботи визначають, виходячи з проблем даного курсу, рівня знань учнів. Наприклад при вивченні теми „Участь України в міжнародних організаціях”, можна провести урок-конференцію „Чотири роки членства України в СОТ: позитивні і негативні наслідки”, на якому учні детально проаналізують як змінилась економічна ситуація в Україні в результаті вступу до СОТ, з'ясуують позитивні і негативні сторони участі в цій організації для нашої країни. При вивченні економічної і соціальної географії України для активізації пізнавальної діяльності та стимулювання творчого мислення можна проводити велику кількість таких інтелектуальних ігор: „Що?Де?Коли?”, „Брейн-Ринг”, „Пентагон”, „Вірю – не вірю”, „Ерудит-лото” та інші.

Отже важливою рисою сучасного уроку є активна діяльність учнів, підвищення їх розумових зусиль, поліпшення процесу засвоєння знань, умінь і навичок. Тому на сучасному етапі вивчення географії в школі новим в методиці викладання повинно стати використання активних методів навчання, які спри-

яють розвитку самостійної творчої діяльності учнів на уроці і вдома.

Література

1. Методи навчання економічної і соціальної географії в школі.[Інтернет-ресурс]. Режим доступу: www.info-works.com.ua.
2. Панченко О., Оката О. Застосування в навчальному процесі активних методів навчання // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2010. – № 1(25).
3. Сучасні підходи до викладання географії. Досвід учасників конкурсу „Учитель року”. – Х.: Вид. група „Основа”, 2011, с. 96.

САМОСТІЙНА НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР ПОВУДОВИ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Шинкаренко В.І. (м. Полтава, Україна)

Сучасна українська освітня система переживає переломний етап, спричинений сучасними викликами, а саме докорінними змінами в інформаційній, технологічній і соціальній сферах сучасного суспільства. Існуюча дотепер освітня модель не завжди демонструє здатність адекватно реагувати на ці зміни, забезпечувати високу ефективність оновлення та зростання суспільного інтелектуального капіталу. Мета сучасної освітньої моделі – модернізація та забезпечення її відповідно сучасним запитам суспільства, що динамічно розвивається. При цьому досить однозначно можна стверджувати про вузькі рамки та кризу знаннево-просвітницької парадигми, яка була притаманна попереднім етапам суспільного розвитку.

У цьому контексті, формування умінь самостійної навчально-пізнавальної діяльності є важливим фактором побудови практико-орієнтованої парадигми освітньої моделі.

Розвиток інформаційного суспільства є і умовою, і необхідністю застосування самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Зазначене передбачає зовсім інше співвідношення між змістом освітньої компоненти, її шляхами та способами формування. Швидкість оновлення знань в сучасних умовах співрозмірні із швидкістю розвитку інформаційного простору. Можливість одноразового отримання базових знань та їх використання протягом життя відійшла у минуле. В сучасному суспільстві створені всі умови для практично необмеженого доступу до інформації, що різко зменшує потребу у запам'ятовуванні та заучуванні фактологічного навчального матеріалу. Таким чином, і зміст знань, і технології їх трансферу як від тих, хто навчає, так і до тих, хто навчається, корінним чином змінює зміст, цілі і критерії результативності. Сучасний педагог повинен навчити студента самостійно здобувати знання, самостійно думати та приймати рішення, володіти креативністю. Роль простого ретранслятора головних знань безповоротно йде зі змісту професійної педагогічної діяльності. Натомість стрижневим поняттям стає «компетентність».

Компетентнісний підхід передбачає уміння студента самостійно вирішувати проблеми під час пізнання навколишнього середовища, при соціалізації у суспільстві, в практичному житті тощо. При цьому акцент переноситься зі стартової позиції навчального процесу на його результат, з початкового інформаційного забезпечення навчального процесу готовими знаннями на його кінцевий результат – оволодіння студентами комплексом компетенцій.

Головна відмінність знанневої моделі від компетентнісної, практико-орієнтованої – це перехід від «знаю, що...» до «знаю як...». Практико-орієнтована модель освіти може бути вибудована тільки на базі компетентнісного підходу, який передбачає не засвоєння готових знань, а широку самостійну навчально-пізнавальну діяльність.